

Onderstaand artikel werd in het najaar van 2011 gepubliceerd in het Drents Genealogisch Jaarboek, jrg. 18. De bijbehorende afbeeldingen en de genealogische Bijlagen zijn weggelaten. Voor een volledige weergave zie het Jaarboek 2011, p. 5-25.

## **De strijd om *Woldzigt* in Roderwolde (1603-1644)**

### **Inleiding**

De Verslagen van de Etstoel van de Landschap Drenthe vormen een rijke bron voor genealogisch en cultuurhistorisch onderzoek. Niet alleen de juridische kwesties worden hierin uitgebreid beschreven, ook boeiende details over families en hun leefomgeving komen ter sprake. Zo vinden we in de verslagen uit de eerste helft van de zeventiende eeuw de geschiedenis van een jarenlange vete binnen de familie Hoendricks en hun aanverwanten over het bezit van een huis met landerijen in Roderwolde.

Harmen Hoendricks, zoon uit een stad-Groninger familie, kwam door zijn huwelijk met de erfdochter Johan Geerts in het bezit van één van de grootste erven van Roderwolde: het huis dat in de 18e eeuw de naam *Woldzigt* kreeg. Ten behoeve van de leesbaarheid zal de naam *Woldzigt* voortaan binnen deze context gebruikt worden om het huis in kwestie aan te duiden.

In het jaar dat Harmen Hoendricks trouwde met Johan Geerts, omstreeks 1555, was zijn vrouw verwickeld in een lange strijd om het rechtmatige eigendom van dit erve. Binnen het kader van dit artikel beperken we ons echter tot de processen die Assuerus Hoendricks, de zoon van Harmen en Johan Hoendricks, en diens erfgenamen van 1603 tot 1644 hebben gevoerd tegen leden van hun familie in Emden om hun bezittingen in Roderwolde te beschermen en te behouden. Een strijd die ze uiteindelijk hebben verloren.

### **Het bezit in Roderwolde**

De familie Hoendricks was in de tweede helft van de zestiende eeuw een bekende familie in Roderwolde. In bronnen uit die periode komen we de familienaam Hoendricks, die op vele manieren geschreven kan worden, voor het eerst tegen in het Kerkvoogdenboek van Roderwolde op een lijst van patroonslanden uit 1553/4. Geert Honderken/Hoenrix wordt daarin genoemd als eigenaar van een bepaald perceel, grenzend aan het patroonsland van de St. Jacobskerk van Roderwolde.<sup>1</sup>

Enkele jaren later treedt Harmen Hoendricks als gemachtigde van zijn vrouw Johan Geerts op in het proces tegen de familie Knasse en Hendrik Lant betreffende de nagelaten erfenis van een oudoom aan Johan Geerts<sup>2</sup>. Twintig jaar later, op 28 juni 1573, ondertekent Harmen Hoendricks met pastoor Joannes Bartholomei namens de kerspellieden van Roderwolde een acte van "verset" van vier grasen hooiland door leden van de familie Kema aan de kerk van Roderwolde. De opbrengst hiervan was bestemd voor restauratie van de kerk en de pastorie "dewelcke weme seer tho broken ende dackloes was".<sup>3</sup> Op de Goorsprake van 3 maart 1575 te Norg dagvaardde Harmen Hoenricx uit Roderwolde zijn pachter Reyner Jansen. Hoenricx verweet zijn pachter dat hij tijdens zijn afwezigheid op een onterechte manier enkele sloten had afgegraven in zijn land. Hoenricx eiste daarom dat Jansen het land, dat zijn voorvaderen reeds in eigendom hadden, in de oude staat terug zou brengen.<sup>4</sup> Toch moet men de familie Hoendricks als ingetrouwde import beschouwen: zij hoorde in de 16<sup>e</sup> eeuw niet bij de oude kring van eigenerfden met namen als Datema, Ottema, Eytema of Geerts.

Harmen Hoendricks is een telg uit een bekende stad-Groninger familie. Volgens de genealogische gegevens van Redmer Alma<sup>5</sup> was hij de zoon van Mr. Sweer Hoendricks en Nese, ook wel Nesse genoemd, uit Groningen. We zijn er tot nu toe nog niet in geslaagd om de directe familielijn tussen Geert Honderken uit Roderwolde en de Groninger Harmen Hoendricks te traceren. Wel is het zeker dat het steeds om hetzelfde bezit gaat. Harmen Hoendricks is na 1580 overleden.

Harmen en Johan hadden mogelijk twee zonen: Johan Hoendricks en Assuerus/Sweer Hoendricks. Op 22 juni 1591 noteerde Egbert Alting in zijn *Diarium* dat het Stadsbestuur van Groningen toestemming gaf aan "Uxor Johan Hoenricks, om na Roerwolde te trecken, hues ende gueth aldaer te bescharmen, mach doen, als se het verstaet."<sup>6</sup> De naam van deze vrouw wordt niet genoemd noch de reden waarom Johan Hoendricks niet zelf zijn goed in Roderwolde kan inspecteren.

Waarschijnlijk werd Johan door oorlogshandelingen opgehouden in de stad of werd hij door ziekte belemmerd om zijn goederen in Drenthe te inspecteren. Uit latere bronnen blijkt dat op het moment dat Assuerues Hoendricks zijn bezit verkoopt in 1596, hij zeker de enige eigenaar is van *Woldzigt*. Zijn broer Johan wordt daar niet meer genoemd.

De belangrijkste gegevens met betrekking tot het familiegoed in Roderwolde vinden we in de Grondschattingregisters van Roderwolde. In het Register van 1630 wordt dit bezit aldus omschreven:

"112 ½ grasen landes, met de behuisinge, waervan de helfte sijn kinderen aenbestorven is, gestelt op 15.700-0-0. Doch heeft gepresenteerd met howelix voorwaarden te bewijsen, dat he selve alles toecompt. In welcken gevalle hij sall mogen volstaan met 15 gld." Als eigenaar wordt Commissaris Hoendrix genoteerd.

Assuerus Hoendricks huwde in 1595 met Aeltje van Asschendorp. Assuerus was monstercommissaris in Groningen, belast om "int het conduceren en inquartieren van de deurtrekkende compagniën soe vele (hem) immer mogelijcken sal sijn gelyckmaeticheit te houden, ende het eene carspel nyet meer als het ander beswaeren."<sup>7</sup> Assuerus Hoendricks is in 1637 overleden.<sup>8</sup>

In het Grondschattingregister van 1642 wordt Leffert Broersema vermeld als meijer van de overleden Hoendricks met 32 ½ mudde, 2 spint bouwland ad 100 gld, 91 grasen groenland ad 100 gld, met een huis en hof totaal getaxeerd op 14.363-0-0. De naam Broersema wordt een enkele geschreven als Broersema, maar meestal tekent hij zelf met Broesema. In het tweede *Kerkvoogdenboek* van Roderwolde komen we zijn naam voor het eerst tegen in 1635 als L. Brosma.<sup>9</sup> Het is opvallend dat eigenaar Assuerus Hoendricks, in tegenstelling tot zijn vader Harmen, nooit als eigenerfde voorkomt in de kerkelijke stukken van Roderwolde. De jonge Hoendricks speelde kennelijk geen rol in het sociale en kerkelijke leven van het kleine kerspel. Aan het begin van de 17<sup>e</sup> eeuw liggen binnen de marke van Roderwolde twee grote erven met een vergelijkbare hoeveelheid landerijen: *Woldzigt* en het huis dat later *de Waalborg* wordt genoemd. Opvallend is echter de grote hof die bij het huis van Hoendricks hoort: deze wordt aangeslagen voor 175-0-0, terwijl andere grote erven hoogstens 50-0-0 hoeven te betalen. Deze hof is 3 ½ mudde groot met een "apel, ende weydehof ende muslant", het huis zelf is vergeleken met andere huizen in Roderwolde tamelijk bescheiden. In 1640 wordt het huis zelfs omschreven als zeer vervallen.

In het Grondschattingregister van 1654 zien we enkele belangrijke veranderingen: het eigendom is in de voorgaande jaren overgegaan in de handen van "de erfgenamen van Vrou Hilbris"<sup>10</sup> en het huis is aanzienlijk verbeterd:

32 mudden, 2 schat, 2 spint gesayt	1.300-0-0
40 matt ende 47 roeden in 8 posten	4.011-15-0
30 ¼ matt ende 26 roeden waervan 21 ½	
ende 34 roeden bij de Dijck ende niet op Peizerdiep kooft	7.570-15-0
de behuisinge	194-0-0
(in margine: N.B. dat naderhand de behuisinge is verbeterd)	
de hofte	175-0-0
¼ waerdiel inde marck van Roden	
Vort het verbeteren vant huis getaxiert op	200-0-0
	<hr/>
	3.859-10-0

Ter gelegenheid van een nieuwe grondschatting in Drenthe werden in 1654 de landerijen opnieuw gemeten. Broersema protesteerde tegen de hoogte van de taxatie van de landerijen die aan de

overkant van de weg lagen, richting het Peizerdiep. Zijn protest werd kennelijk aanvaard want op 31 mei 1655 ontvingen schulte Meseroy en zijn medegecommitteerden een som van vier carolusguldens uit handen van de Edele Johan Rufelaert vanwege "salige vrou Halbes plaets, alhyr gelegen tot een besondere vergevinge (...) noch enige diensten nu iongst tot Assen ende elders gedaen over het opminderen van de prisinge der suider weidland alhyr, to weten van 100 daler op 100 gulden per math."

### **De gang naar de Etstoel**

Hoe het huis met de landerijen van Assuerus Hoendricks uiteindelijk in handen is gekomen van de familie Halbes-Rufelaert is een bijzonder verhaal. Op het lotting van 1 mei 1603 te Anloo verschijnen Boele Boelardus en Zwyr (Assuerus) Hoendrix als tegenpartijen in een zaak die op dat moment nog niet nader wordt omschreven. De Drost en 24 Etten van de Landschap oordelen "om redenen ende mede dat Boele Boelardus niet na manyre van landrechte mit een seecker ordel den rocht sijn voertganck heft laten gewinnen, den ruchtbrief van unweerden; mach alsnoch procedieren na manyre van lantrechte. Siende niettemin, om redenen en om tvijfelachtigheit der saecken voer guedt in, dat pertien sich door tusschenspreecken van guede mannen, die ten beiden daer toe te benoemen. Tusschen dit ende toekompstigen lottinge in der fruntschap toe verglycken." Zo er al ooit sprake is geweest van vriendschap tussen de beide heren, de gebeurtenissen in de hieropvolgende jaren illustreren de onverzoenlijkheid en de vasthoudendheid van de partijen. Uit de verslagen van de hiernavolgende zittingen blijkt dat de oorsprong van het conflict dateert uit 1596. Volgens een stokleggingsbrief van 14 juli heeft Assuerus Hoendricks de bezittingen in Roderwolde in dat jaar verkocht aan zijn achterneef Boele Boelardus uit Emden. De partijen zijn "questieus over de insettingen, waerderinge en de bestockinge van sekere erve, behuysinge ende landerijen te Roorwolde gelegen, ter cause van sekere pretense achterstallige coopschatspenningen ende interessen." Volgens Hoendricks hoefde hij het goed niet te leveren omdat Boelardus niet de volledige koopsom inclusief de rente betaald zou hebben.<sup>11</sup>

De Etstoel vonnist in de zittingen van 1607 en 1608 dat Hoendricks, in overeenstemming met de gemaakte afspraken, de goederen moet leveren aan Boelardus. Hierop verweert Hoendricks zich door het opwerpen van een exceptie (ontwijkend verweer<sup>12</sup>, daar Boele Boelardus volgens hem niet in de landschap Drenthe woont, en dus "een uuytheems persoon, nyet in de lantschap geervet ende gegoedet zij". De Heren van de Etstoel keuren deze exceptie goed waardoor de inhoudelijke behandeling van de zaak voorlopig wordt opgeschort. Eerst zal Boelardus een bevoegde persoon moeten vinden die geauthoriseerd is om namens hem op de zitting van de Etstoel te verschijnen.<sup>13</sup>

Op het lotting van 1609 wordt het verzoek om revisie behandeld, waarbij de afwezige Boelardus vertegenwoordigd wordt door schulte Sluyter als volmacht.<sup>14</sup> Met verwijzing naar de twee eerdere vonnissen, uitgesproken op 26 oktober 1607 en in 1608, oordelen Drost en 24 Etten dat de revisie van de eiser geweigerd moet worden. Op het lotting te Anloo op 19 augustus 1611 wijzen de heren rechters de eiser opnieuw op het feit dat "hij een uuytheems persoon nyet in t lantschap geervet ende gegoedet zijnde". Op grond hiervan wordt de gevoerde verdediging van Hoendricks goedgekeurd.

Boele Boelardus woonde mogelijk, net als de andere leden van de familie Boelardus, in Emden (Oostfriesland). Hij is de zoon uit het eerste huwelijk van Gese Hoendricks met Geert Boelardus. Boele Boelardus had geen directe erfgenamen, dus na zijn dood begin 1612 gingen zijn aanspraken op *Woldzigt* over op zijn zuster Stine en zijn broer Geert Boelardus. In april 1612 richten deze zich tot de Etstoel met een verzoek om uitstel van de behandeling van de zaak.<sup>15</sup> Dit verzoek wordt ingewilligd evenals het volgende, aangevraagd tijdens het najaarslotting van 1612.<sup>16</sup> De erfgenamen Boelardus hebben dan genoeg tijd gehad om zich voor te bereiden en hebben een deskundige ingeschakeld om hun belangen te behartigen. Peter Isbrands, gerenommeerd advocaat uit die jaren, treedt in 1613 op als gesubstitueerde volmacht van de hooggeleerde Hieronijmus Isbrand JUD (Juris ut Doctores, afkorting voor rechtsgeleerde), secretaris van de stad Groningen.<sup>17</sup> Hij vertegenwoordigt voor het gerecht Everhard Everdes in naam van zijn moeder Stina Boelardus, zuster van Boele, Johannes Dancken voor zich en hopman Hindrick Ketwijck getrouwd met Anna

Boelardus, een nicht van Boele. Bij de erven horen bovendien nog een niet met naam genoemde afwezige broer en enkele zusters.

Drost en 24 Etten accorderen de verweerder het door hem aangevraagde uitstel en verwijzen de zaak naar het volgende lotting. Tijdens deze zitting worden dan zoveel stukken en documenten binnengebracht dat de partijen verzocht wordt kopieën hiervan binnen drie weken aan de Landschrijver te overhandigen.<sup>18</sup> In de daaropvolgende jaren krijgen de partijen ruim gelegenheid om hun eis en hun verweer hierop toe te lichten met een "replicq, duplicq, triplicq en zelfs een quadraplicq"<sup>19</sup>.

Dan volgt eindelijk op het lotting van juni 1618 het vonnis van de Etstoel:

"...op alles wel rypelyck geleth, des men in desen behoort, wijsen Drost en 24 Etten dat de eyscheren den verweerder voldoende volgens den stockleggensbrief in dato den 14 juli 1596 den kooppenningen met de schaden ende interessen van dien onder deductie nyettemin vant gene bevonden zal werden van goeden rekeningen zedert daer op betaalt te sijn, den verweerder gehouden zal zijn de erm. landes te Roorwolde den eyscheren te restitueren met den opgehoevene vruchten ofte opgebeurde huyren, sampt schaden ende interessen vandien, compenserende om redenen de costen ten weersijden gedaen."<sup>20</sup>

Het vonnis lijkt voor alle partijen duidelijk: de erfgenamen van Boele Boelardus betalen het resterende bedrag inclusief de renten en andere emolumenten van *Woldzigt* en Assuerus Hoendricks zal het bezit vervolgens aan hen overdragen. Zo is het kennelijk in werkelijkheid niet gegaan: Hoendricks staat in 1630 nog steeds in het Grondschattingsregister genoteerd als eigenaar van *Woldzigt* en er heeft dus geen executie van het vonnis plaatsgevonden.

De erven Boelardus beginnen daarom in 1632 opnieuw een rechtzaak om hun rechtmatige bezit op te eisen.

"Tusschen den Erentfesten Raetsheer Peter Isbrants als geconstitueerde volmacht van Simon Jansen, Heer Rentmeester der Statt Emden, als Curator over Rutger Everdes, Vrouwe Maria Suers wedewe van wijlen Burgemeester Everard Everdes, ende Hindrick Everdes, respective kinderen van vrouwe Stijne Bolardus naegelatene wedewe van wijlen Burgemeester Hans Everdes. Insgelijcken van Daijken Boelardus wedewe Ruffelaert, Jan Potgieter gestelde Curator over Abel Bolardus, Henrick Ketwich van wegen zijne huisvrouwe Anna Boelardus, ende Peter Bolardus, kinderen van wijlen Burgemeester Geert Bolardus, hun draegende als erfgenaemen van wijlen Boele Bolardus."

Dan blijkt dat Hoendricks nieuwe argumenten gevonden heeft om niet te hoeven leveren: volgens hem heeft een halfbroer van Boele Boelardus, Johan Duyrkes, zijn aanspraken op de erfenis aan Hoendricks overgedragen "door cracht van seekere donatie mortis causa in dato den 17 juli 1595."<sup>21</sup> Bovendien heeft Sybrich, de weduwe van Johan Duyrkes, afstand gedaan van haar rechten evenals de heren Jebbe Aldringa en Geert Hoendrix<sup>22</sup>, zelf mede-erfgenamen van Boele Boelardus. Door de 'cessie' van deze erfgenamen zou Assuerus zelf ook erfgenaam van Boele Boelardus zijn geworden waardoor "de voors. sententie niet tot voordeel van volmachts principaelen soude connen strecken, ende oversulx tot zijnen naedeel niet conde geëxecuteerd worden." De tegenpartij gaat uiteraard niet accoord met deze nieuwe argumenten waarna beide partijen verzocht worden om een "schriftelijke deductie van haere gepretendeerde qualiteiten van erfgenaemen, met alle nootwendige stukken ende verificaties bekleedt, (an handen van den Lantschrijver over te leveren)."<sup>23</sup> De zaak wordt verdaagd naar het volgende lotting.

Op het zomerlotting van 1633 worden de familierelaties opnieuw onder de loep genomen.<sup>24</sup> Stijne, de zus van Boele Boelardus is inmiddels overleden, evenals haar broer Geert, maar hun nazaten zetten met evenveel volharding de zaak voort. Assuerus Hoendricks herhaalt zijn argumenten en voegt daaraan toe dat ook Heijlo, Geese en Hille Westerhuis, verwanten in het vijfde lid, hem in zijn rechten hebben bevestigd. Drost en vierentwintig Etten oordelen dat het vonnis van 1618 ten uitvoer gebracht moet worden. De gedaagde Hoendricks moet binnen zes weken een specificatie overhandigen van de resterende kooppenningen van het goed, overeenkomstig de stokleggingsbrief van 14 juli 1596 inclusief "de schaede ende interessen vandien, alsmede van den ontfangenen huren." De eisende partij zal eveneens "haer diminutie, debat, ende tegenopstellingen van huiren

ende profijten bij den gerequireerde vant voors. erve genoten”aan de landschrijver overhandigen opdat ”eijndelick in den saeke gedaen moge worden, wat recht is”.

Enkele jaren blijft het stil rond *Woldzigt*. Dan blijkt dat Assuerus Hoendricks in 1637 is overleden en dat het vonnis nog altijd niet ten uitvoer is gebracht. De erfgenamen van Boele Boelardus, vertegenwoordigd door Peter Isbrands, raadsheer van de stad Groningen, wenden zich opnieuw tot de Etstoel om executie van het vonnis dd. 1618 te eisen.<sup>25</sup> De erfgenamen van Assuerus Hoendricks hebben Jochum Hoendricks, zoon van Assuerus en Aaltje van Asschendorp, gemachtigd om namens hen op te treden.<sup>26</sup>

Joachim vraagt uitstel daar zijn vader pas kort geleden is overleden en de kinderen onvoldoende gelegenheid hebben gehad zich in deze gecompliceerde zaak te verdiepen.

Dit verzoek wordt geweigerd door de Etstoel. De beide partijen worden uitgenodigd om in Assen te verschijnen en aan de heren Roelof van Echten, Johannes Sluyter en landschrijver Schickhart financiële specificaties te overhandigen.

Korte tijd later treft het gezelschap elkaar opnieuw tijdens het zomerlotting te Rolde.<sup>27</sup> De partij Hoendricks laat zich nu vertegenwoordigen door de (afwezige) raadsheer Henric van Heek, getrouwd met Anna Hoendricks, de jongste dochter van Assuerus Hoendricks en Aaltje van Asschendorp.<sup>28</sup> De familie vraagt wederom uitstel wegens de korte termijn verlopen sinds de vorige zitting. Dit uitstel wordt voor een maand toegewezen. De Heer van Echten krijgt opdracht om na examinatie van alle ingebrachte stukken een finale uitspraak te doen. De partijen krijgen de mogelijkheid om hiertegen in appel te gaan. De Heer van Echten heeft vervolgens zijn werk gedaan waarop de Etstoel op 23 april 1640 het vonnis heeft uitgesproken: de erfgenamen Boelardus moeten aan de erfgenamen Hoendricks 5211 carolusgulden en tien stuivers betalen, waarmee alle vorderingen aan beide kanten vervallen zijn en *Woldzigt* overgaat naar de erven Boelardus. Zowel de reductant als de gereduceerde kunnen zich niet in deze uitspraak vinden en dienen bezwaar in. Dat is hun goed recht, maar de heren van de Etstoel dringen er opnieuw op aan elkaar ”soo doenlijk in der vruntschap te vereenigen.” Mocht deze poging niet lukken dan mogen de partijen ”noch een schriftuur tegens malkanderen wisselen” en op het volgende lotting de uitspraak verwachten.<sup>29</sup>

Blijkbaar is de zaak in de loop van de laatste veertig jaren zo ingewikkeld geworden dat Drost en vierentwintig Etten in 1644 verzuchten: ”dat de saeke sulx geschaepen (is), dat deselve beter ende bequamer bij middelen van vruntschap, als bij rechte can ende diene afgedaen te worden.” De families worden dringend verzocht om zelf geschikte personen te kiezen om tussen hen te bemiddelen.<sup>30</sup>

In oktober van dat zelfde jaar verklaren de erven Boelardus vervolgens ”niet te connen verstaen tot eenige vrundelicke handelingen met den erfgenamen van wijlen commissaris Hoendricks.” Zij verzoeken daarom om onpartijdige rechtsgeleerden in te schakelen teneinde op het volgende lotting eindelijk tot een beslissing te komen.

In de verslagen van de Etstoel is dit de laatste aflevering van de langdurige maar ook zeer boeiende geschiedenis over de slag om *Woldzigt*. Twee aanzienlijke families uit het noorden die kosten noch moeite hebben gespaard om in het bezit te komen van een ”vervallen behuisinge” met aanzienlijke landerijen in de kop van Drenthe.<sup>31</sup> De afloop blijkt uiteindelijk uit het Grondschattingsregister van 1654: de nazaten van Boele Boelardus hebben het pleit gewonnen: Swaantje Rufelaert, een achternichte uit Emden, getrouwd met Egbert Halbes, staat dan in de boeken als eigenaar genoteerd. Zij overleed in datzelfde jaar 1654.

### **De nieuwe eigenaren van *Woldzigt***

Swaantje Halbes-Rufelaert is de dochter van Daye Boelardus en Johan Rufelaert. Zij was uit dien hoofde één van de talrijke erfgenamen van Boele Boelardus, haar oudoom. Haar ouders waren op 5 oktober 1589 getrouwd in Emden. Johan Rufelaert is de zoon van Jean Rufelaert en Aleyde Clinge. De familie Rufelaert hoorde tot de Vlaamse adel. Johan Rufelaert is kort voor 1568 geboren in Everghem bij Gent (B.). Het gezin van Jean Rufelaert is omstreeks 1568 uitgeweken naar Emden in

Oostfriesland. Toen na de Reformatie de rust terugkeerde in Stad en Ommelanden verhuisde de familie omstreeks 1594 van Emden naar Groningen in het spoor van andere Groninger families zoals Clant van de borg Nittersum uit Stedum. Daye en Johan Rufelaert namen in Stedum hun intrek op de boerderij *Het Woel*. Johan Rufelaert is overleden in 1621 en ligt begraven in het noordertransept van de kerk te Stedum. Zijn vrouw Daye overleed op 9 augustus 1635.<sup>32</sup>

Daye Boelardus en Johan Rufelaert kregen vier kinderen (zie Bijlage):

1. Aeltien Rufelaert, x Sicco Tammen
2. Swaentje Rufelaert, x Egbert Halbes
3. Dorothea Rufelaert x Menso Alting
4. Johan Rufelaert x Margarieta Halbes

Egbert Halbes was een geziene persoonlijkheid in de stad Groningen met tal van functies. Halbes verschijnt vanaf 1607 regelmatig als "licentiaat, senior" op de Provinciale Synode als afgevaardigde voor de classis Groningen.<sup>33</sup> Ook Rufelaert was actief op het gebied van het kerkelijke bestuur in zijn regio. Beide heren werden namens de classis Groningen afgevaardigd naar de Synode in Dordrecht in 1618/1619. In de loop der jaren raakten de families Rufelaert en Halbes nauw met elkaar verbonden. In 1626 trouwde Egbert Halbes met Swaantje, de tweede dochter van zijn vriend Johan Rufelaert en Daye Boelardus. Halbes was toen al een oudere weduwnaar, eerder getrouwd met Hindrikje Brauwe. Uit dit eerste huwelijk werd een dochter geboren, Margarieta, die de echtgenote werd van Johan Rufelaert jr. Het huwelijk van Swaantje en Egbert Halbes bleef kinderloos.

Na de dood van Swaantje in 1654 werd haar bezit in Roderwolde overgedragen aan de erven van haar zuster Dorothea, die gehuwd was geweest met Menso Alting. Menso was de zoon van de kerkhervormer Menso Alting en Maria Bischoff, geboren op 21 mei 1587 te Emden. Joachim Albrecht Alting, de oudste zoon van Dorothea en Menso Alting werd vervolgens door zijn familieleden gevraagd als gevolmachtigde op te treden om de belangen van hun moeders erfenis te behartigen. Hij vervulde deze taak plichtsgetrouw en zette zich actief in voor het beheer van *Woldzigt*. Het huis met de landerijen werd in 1663 verkocht aan Titus van Ewsum. Uit een overdrachtsakte uit 1681 blijkt dat de waarde van de bezittingen in de loop van de jaren enigszins was verminderd.<sup>34</sup> Deze waardevermindering was het directe gevolg van de bijgestelde taxatie der landerijen, dankzij het protest van Leffert Broersema en Johan Albrecht Alting in 1655 tegen de opgelegde grondschatting<sup>35</sup>. Wel bleef *Woldzigt* tot de afbraak in ca. 1830 een aanzienlijk huis, een gewilde woonstee voor adellijke en gegoede families uit de omgeving.

## Noten

---

<sup>1</sup> Drents Archief (D.A.) Oud Staten Archief (OSA), toeg.nr. 0001, inv.nr. 374. *Aantekeningboek omtrent de administratie van de kerk van Roderwolde 1538-1608*, f. 41 r. 1553/54: "Noch in Fos Kema lant et sestet part, ys van een gras landes, van de Matsloot aen de patroons tien grasen, Geert Honderkens aen beyde seyde geswettet." Zie ook G.J. van Dijk-van Eerden, *Rekening en verantwoording. Het Kerkvoogdenboek van Roderwolde. 1538-1608*. Assen 2002.

<sup>2</sup> Groninger Archieven, Familie Archief Ewsum, toeg.nr. 696, inv.nr. 305. Stukken betreffende een geschil over de nalatenschap van Barneer Geerts en Johan Geerts uit Roderwolde, 1541-1556.

<sup>3</sup> D.A. OSA, inv.nr. 27.

<sup>4</sup> A.S. de Blécourt, *Goorspraken van Drenthe, 1572-1577*, Utrecht 1931. Dl. II, 3 maart 1575, p.192.

<sup>5</sup> De gegevens uit de stamboom van de familie Hoendricks zijn grotendeels afkomstig van Redmer Alma. Zie ook R.H. Alma, W.G. Doornbos, *Zestiende-eeuwse bevolkingslijsten van de stad Groningen, 1535-1542*.

<sup>6</sup> *Diarium van Egbert Alting, 1553-1594*. Ed. W.J. Formsma en R. van Royen, 1964, p. 829. Meerdere leden van de Hoendricks-familie komen in de verslagen voor: pp. 57, 80, 151, 113, 184, 380, 385, 371, 784. Het valt niet met zekerheid uit te sluiten dat Johan Hoendricks de vader is van Assuerus Hoendricks.

- 
- <sup>7</sup> D.A. OSA, inv.nr. 778, *Oud prothocol van Eeden der Comparanten ten landsdage, beginnende 29 dec. 1601*, fol. 35, *Eet voor die monstercommissaris*.
- <sup>8</sup> D.A. Archieven van de Etstoel, inv.nrs. 14, Register lottingen, dl.10, p. 29, 9 oktober 1637. In 1637 treden voor het eerst zijn erfgenamen op. De schrijver vermeldt dat Assuerus Hoendricks in dat jaar is overleden.
- <sup>9</sup> D.A. OSA, inv.nr. 374. Onder dit nummer worden twee administratieboeken bewaard van de kerkvoogden van de St. Jacobskerk: Boek I, 1538-1608; Boek II, 1608-1643 (zie noot 1.).
- <sup>10</sup> Deze naam is een vergissing van de schrijver, zij heette in werkelijkheid vrouw Halbus (zie Bijlage).
- <sup>11</sup> D.A. Etstoel, dl.4, 14 juni 1618, fol. 207.
- <sup>12</sup> H.G.G. Becker, *Procesgids. De Etstoel van Drenthe*, Hilversum, 2005. In deze gids staat een volledige verklaring van de gebruikte termen tijdens de procesgang naar de Etstoel.
- <sup>13</sup> D.A. Etstoel, dl. 2, 19 augustus 1611, p. 178.
- <sup>14</sup> D.A. Etstoel, dl. 1, fol. 30, 1609. Van de zittingen in 1607 en 1608 zijn geen verslagen bekend.
- <sup>15</sup> D.A. Etstoel, dl. 2, fol. 225, 20-4-1612.
- <sup>16</sup> D.A. Etstoel, dl. 3, fol. 3, 31-8-1612.
- <sup>17</sup> D.A. Etstoel, dl. 3, fol. 106-07, 30-8-1613.
- <sup>18</sup> D.A. Etstoel, dl. 3, fol. 186, 7-7-1614.
- <sup>19</sup> D.A. Etstoel, dl. 3, fol. 231, 24-4-1615. Dl. 4, fol. 165, 13-9-1617.
- <sup>20</sup> D.A. Etstoel, dl. 4, fol. 207, 1-6-1618.
- <sup>21</sup> Donatie mortis causa betekent letterlijk giften terzake des doods, op het sterfbed gedaan.
- <sup>22</sup> Jebbe Aldringa en Geert Hoendricks zijn achterneven van Assuerus Hoendricks. H.L. Hommes, *Genealogie Aldringa*, in: *De Nederlandsche Leeuw*, jrg. 56, 1938, p. 113-114. "Jebbo Aldringa, jonker en hoofdelling te Feerwerd, ingeschreven als student te Franeker 10 april 1601, grietman. Overleden Januari 1624, begraven te Feerwerd, trouwde te Groningen 10 januari 1613 met Pietertie Broersema." Jebbo's grootmoeder Meit Hoendricks was getrouwd met Jebbo Aldringa uit Feerwerd. Volgens informatie van Redmer Alma is Geert Hoendricks de zoon van Jonge Harmen Hoendricks en Elteke Enens. Harmen is een broer van Meit Hoendricks.
- <sup>23</sup> D.A. Etstoel, dl. 8, fol. 181, 4-6-1632.
- <sup>24</sup> D.A. Etstoel, dl. 8, fol. 283, 24-6-1633.
- <sup>25</sup> D.A. Etstoel, dl. 10, fol. 29, 9-10-1637.
- <sup>26</sup> H.L. Hommes, *De familie van Asschendorp*. In: *De Nederlandsche Leeuw*, 1960, p. 82 e.v. Aeltien (Allegonda) is de dochter van Evert Asschendorp en Ursula Canter, wonende op de Reitsmaborg te Grijpskerk. Zij trouwde in 1598 met Assuerus Hoendricks, monstercommissaris te Groningen. Van hem wordt gezegd dat hij door Karel V in de adelstand zou zijn verheven, maar dat is zeer twijfelachtig. Zie ook W.J. Formsma e.a., *De Ommelander Borgen en Steenhuizen*, 1973, p. 22, 29, 30, 144, 329.
- <sup>27</sup> D.A. Etstoel, dl. 10, fol. 127, 11-6-1638
- <sup>28</sup> H.L. Hommes, *De Groninger geslachten van Heeck en Eeck*. In: *De Nederlandsche Leeuw*, jrg. 56, 1938, p.2 e.v.
- <sup>29</sup> D.A. Etstoel, dl. 11, fol. 46, 17-6-1640.
- <sup>30</sup> D.A. Etstoel, dl.11, fol. 468, 30-10-1644.
- <sup>31</sup> D.A. Etstoel, dl. 11, idem.
- <sup>32</sup> P. Datema, Johan Rufelaert (156.-1621), Een Vlaanse Groninger, zijn relaties en zijn familie. In: *Jaarboek Centraal Bureau voor genealogie*. Dl. 28, 1974, p. 217 e.v.
- <sup>33</sup> J. Reitsma en S.D. van der Veen, *Acta der Provinciale en Particuliere Synoden, gehouden in de Noordelijke Nederlanden gedurende de jaren 1572-1620. 7<sup>e</sup> Deel, Groningen*, Groningen, 1899.
- <sup>34</sup> J. Bos, F.J. Hulst en P. Brood (red.), *Huizen van stand*, 1989, Meppel, p. 449-452.
- <sup>35</sup> D.A. OSA, inv.nr. 845, Grondschatting Roderwolde1654, *Doleantiën*, p. 115.